

בפגישתי הראשונה עם דמיאניוק התרשמתי שהוא איכר בכל המובנים. דיברנו בין הירקות והפירות שהוא גידל. בשלב הזה אמרתי לו שאני מוכן לעיין במסמכים הקשורים לנושא. אך שאני עדיין לא מתחייב מעבר לזה. שאלתי: "מי ממך את ההגנה שלך?" אמרו לי: "הכנסייה" היא מאמינה בחפותו".

רגע, מיהו הבחור הזה?

ביקשתי לעיין במסמכים הנוגעים עם דבר. רק אז — אחרי עיון מדוקדק — נודע לי על מה מדובר. נבהלתי:

לא רק מחומרת ההאשמות, אלא גם חששתי. האם אוכל להציל את התיק. הנמצא כבר אחרי שלוש ערכאות, והיה בבחינת מיקרה אבוד?

מאוד הבחילה אותי האפשרות שאני כן ניצב לפניי "איוון האיום". הוא, כמובן, הכחיש כל אפשרות כזאת. ואני — בשלב מאוחר זה — כבר הייתי למחוייב רגישות.

היתה במיקרה גם מעט רגישות איתת, כי באותה עת כבר עבר עוררין על התיק. רעתי לא היתה נוחה מהעבודה שהוא עשה, אך החלטתי לעבוד עימו בחרר על הפרשה. הוא התרגו ולא הסכים להמשיך לטפל במיקרה. לא אוכל להכחיש שרווח לי. חזרתי לביתי והתחלתי לעבוד על הפרשה בטלפון. עיקר הטיפול בשלב זה היה תחקיר. יכול להיות שהמחקר שלי לקה בסובייקטיביות, כי לא רציתי למצוא שלקוחי הוא אכן "איוון האיום". גם פחדתי. עמוק-עמוק בתוכי, שאם אכן זה הוא — על מה אני מבזבז כל-יך הרבה זמן ואנרגיה?

תמיד הייתי שונה מחבריי לקולג', לאוניברסיטה. כשהתעניינתי במה ש"קורה בווייטנאם" — רובם לא גילו עניין בכך. כמעט אף אחד מהם לא גילו שירת שם. אני — שירתתי. הם היו עסוקים כלתחמק, בלעשות קריירה. איפרופו קריירה, מה מצחק אותי? במשך חודשים שכבש התנהל המישפט בארצות-הברית, הוא בכלל לא תפס כותרות. לא היה בחדשות. כך שלבטח אי-אפשר להאשים אותי שלקחתי את התיק כדי לתפוס עלי טרמפ, כדרך הפירסום עולמי. פיתאום, כשעלה עניין ההסגרה — זינק העניין לעמודים הראשיים. שמי ותמונותי כיכבו בגדול. לפתע-פתאום כולם נזכרו. "רגע, מיהו הבחור הזה?"

לא הייתי רגיל לזה. בקליבלנד אני פחות או יותר סלבריטי (אישיות מפורסמת). בגלל הפירסום של אבי המנוח, והקורדיט שצברתי במעורבותי בווייטנאם. אבל זה? פיתאום הפכתי לנכס לאומי. לא יכולתי לעבור ברחוב, או להיכנס למקומות ציבוריים. מבלי שיהיה אותי.

מוכן שעוררתי קינאה. אנשים התי חילו לרלל. שכחתי זו הסיבה לכך שלקחתי את התיק — הפירסום!

הסיבה היחידה שהניעה אותי להתעניין בתיק מלכתחילה היתה אופיי ההפתקני קצת. כזה אני. זה מוזה. אבל מעולם לא יכולתי לתאר את עצמי מגיע למישרד ניונו ב-9 בבוקר, ומקדיש את כולי לבעיותיה של אשה הרוצה להתגרש.

חמותי, אולי יהודייה?

התחלתי לדלג בין אירופה, וושינגטון וקליבלנד. זה התחיל להשפיע על מישפחתי. אשתי מאוד רצתה לקחת חלק בפרשה. יש לנו שלושה ילדים. קשה לי בדיוק לזכור את גילם. נמיה לי 11, 14, 8. היא שכרה ביניי ביטור והצטרפה אליי לנסיעתי לגרמניה.

זה היה בתחילת 1983. נפגשנו עם אוטו הורן, מי שהיה האחראי לגילוי הגופות בטרברלינגה. הוא היה אחד הע"דים העיקריים שזיהו את דמיאניוק כ"איוון האיום", על פי צילומים שהראו לו.

חקרנו אותו שוב ושוב. עד שלבסוף



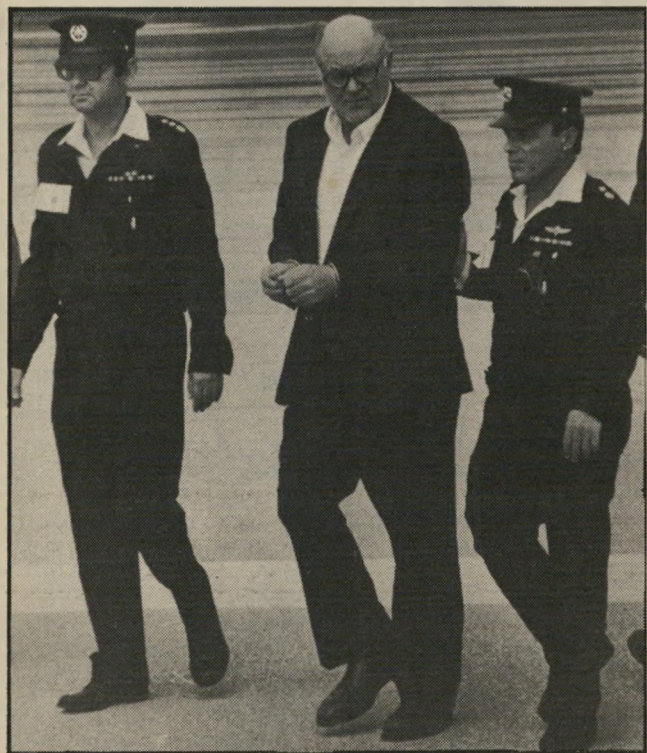
פרקליט אוקונור (באמצע) ליד דגם מחנה-המוות טרברלינגה המישפט הזה ייהפך להיסטוריה!

יוק...". די צפיתי שתהיה סקרנות כלפיי. אולם לא היה לי שמץ של מושג. עד כמה מפורסם התיק הזה פה, ושאיני איהפך לכזאת אישיות מפורסמת.

במלון שבו אני מתאכסן, בירושלים, שוחחו על המישפט כמה עיתונאים זרים. הם עמדו בלובי כשאני עברתי ולפתע זיהו אותי, על פי התמונות בעיתונות, והשתקו. זה הימם אותי. אין לי ספק שהמישפט הזה ייהפך להיסטוריה. אני מבין שגם לי יהיה חלק בכך, שאני איהפך לחלק מההיסטוריה.

בפעם הראשונה שהגעתי לנמל התעופה קנדי בירושלים, ידעתי: זאת היסטוריה!

אגב, בארצות-הברית "הורגים" את כל הפירסום עליי בפרשה. מעבירים חומר רק על דמיאניוק, וחותרים את כל הקשר בי. אינני חושב שזה נובע מקינאה, או מחוסר פירגון. באמריקה פשוט לא מתים על הרעיון שאמריקאי מגן על מי שהם הצליחו להיפטר ממנו.



דמיאניוק בבואו ארצה הוא לא טיפש. הוא בלתי-מתוחכם

הנפוצות על קבוצות אנטי-שמיות או אירגונים ניאנאציים. אף אחד מהם לא מממן את הוצאות המישפט! נכון עם זאת שחלק מהקבוצות האלה עושות שימוש בשמי, מפרסמות מאמרים על זה ואפילו אוספות תרומות בשביל דמיאניוק, אבל זה לא נעשה בשמי, ואיני נוגע כאגורה מכספם!

העיתונאים השתתקו

אני כבר כמה שבועות בישראל — יוצא ונכנס את הארץ. מעולם לא הערכתי שדמיאניוק אכן יוסגר לישראל. כל המהלך הזה היווה לגביי הפתעה גמורה. לא פחדתי מהתגובות כלפיי ברחוב הישראלי.

אבל אני חייב להודות שהייתי מוטרד. יותר פחדתי מישראל, בגלל הדימוי שלה כארץ שמתנהלת בה מילחמה ברחובות... גם הטריד אותי הרגע שבו אצטרך להציג את עצמי: "שלום, אני מרק אוקונור, הסניגור של דמיאניוק".

הבעיה היתה — לאן להיכנס? ידעתי את מי בדיוק יש ברעתי לפגוש. עקבתי אחריה. היא הובילה אותי אל אדם שהציג את עצמו כ"ואלרי ג'י קובנוב". הוא המוכיר הראשון בשג"ר. "בוא, היכנס, מר אוקונור, אני מחכה לך..."

רק אז הסתבר לי שהוא חיכה לאור קונור אחר... פשוט גורל!

ברגע שהזכרתי את השם "דמיאניוק" ואת המילה "תעורר-זהות", הוא מייד ידע כמה מדובר, ובפרטים: הוא הורה שהם יזיפו את התעודה, אך לא הבין מדוע אני נרעש. אם לשופטים עליונים ולעורכי-דין רמי-מעלה ממני לא היה איכפת — אז מה זה ענייני?

מטרת הרוסים היתה להוכיח שיש ביכולתם לשים את ידם הארוכה על כל אורח שלהם שעבר את החוק, לא משנה היכן הוא — אפילו באמריקה הבטוחה! ולא משנה אחרי כמה שנים.

האם אני פאטאליסט? איני מאמין שהכל צפוי. נקודה. יש ביכולתנו לשנות, אבל הרבה מוכתב מראש. ההתרשמות שאני מתייחס למשימה הזאת כשליחות היא מדויקת. אני חש כאילו האיכר הזה הוא שולי בכל הסדר טואציה הבינלאומית הסבוכה והמורכבת מאוד. וזהי באמת מעין שליחות, מעין פקודה מלמעלה, כאילו מישחו בחר אותי לתפקיד.

החושים שלי הוכיחו עצמם במשך עבודתי כמישפטן. מה אני חש כעת? זאת לא הערכה רציונאלית. בכלל לא. אבל אני חש שהכל יעבור בשלום.

ריאליסטי: אני חושש שהוא ייא"ל לשלם — כן, כן. להיתלות! אולי בגלל משהו שהוא לא קשור בו, בגלל הנסיבות ההיסטוריות ושאר המורכבות, אבל אני עדיין מאמין בצדק הישראלי.

אני מלווה את האיש הזה כארבע וחצי שנים. ארבע וחצי שנים מחיי המישפט הזה שינה את חיי, נכנס לחיי המישפחה שלי. כעת נאלצתי לעזוב את מישפחתי לכמה חודשים ולבוא לכאן, אשתי נשמה לרווחה — לפחות הטלפון לא מצלצל בבית יום ולילה, ללא הפסקה.

המישפט אומנם פירסם אותי מאוד, אבל פגע בהכנסותיי. אני עורך-דין עצמאי, אין לי שותפים. פשוט היה קשה לי למצוא שותפים. קשה למצוא שותף מתאים לעבודה. כמו שקשה למצוא אשה שותפה-לחיים. מהם מקורות-המימון שלי לצורך המישפט? איני מופתע מההשערות

הוא נשבר והודה לפנינו שאין ביכולתו לזהות את איוון האיום על פי תמונות בלבד. גם הער השני החשוב — היינריך שייפר — נשבר.

חזרנו לאמריקה די מעוררים. אשתי מאוד נהנתה מהמסע הזה. מכיוון שזו היתה לגביה יציאה מהשיגרה. היא התחילה לגלות מעורבות עמוקה בנושא זה. אמה, חמותי, יכולה להיות יהודיה. איננו יודעים זאת בבטחון מלא. אני עצמי קאתולי. מילדותי חינכו אותי להיות מודע לשואה ולזוועה שבה. זה לא כל-יך מקובל בארצות-הברית, אך אל תשכחי כמה עסק אבי.

פגישה עם סובייטי

עכשני כבר ידעתי בפירוש כמה אני מסוכן. אולם הבעיה היתה: מה אני עושה עם זה?

התיק הזה הוא כמו שליחות. כך אני חש — גורל! קורות בו הרבה מזויות שקשה להסבירן אחרת.

למשל: כשהייתי צריך לקבל את תעודת-הזהות הנאצית של דמיאניוק, שמטרתה היתה להוכיח שהוא אכן היה בס"ס, אך לא בטרברלינגה, ניסו למנוע ממני להגיע לתעודה המקורית בשג"ר. רירות הגרמנית. איש אחד בשגרירות בכל זאת עורר אותי ואמר: "אתה הולך לנצח במישפט, לא? זהו תיק חזק מאוד!" וסימן בידו למטה. תוך כדי התנועה הזאת, שאל באורח מיסטרורי למדי, "אתה מכיר את דון..." ותקע את שמו של אחד מראשי המאפיה.

מאוחר יותר, משהגעתי לארכיון של השגרירות, נתקלתי בקופסה. בתחתית הקופסה — בתחתית: — מצאתי את התעודה המבוקשת. שעל פיה הסתבר שהקנ"ב זיף תעודות בענייניו של דמיאניוק.

רוצים דוגמה עוד יותר מוזרה? כשהחלטתי, בעיקבות הגילוי הזה, לקבל את תגובתם של הרוסים, אמרו לי במישר-המישפט האמריקאי: "אינך יכול לקבל תגובה! זהו תחום דיפלומטי!"

הלכתי ישר לשגרירות הסובייטית בווינגטון. לא תיאמתי את בואי מראש. הסתמכתי על אינטואיציה. הגעתי ב-9 וחצי בבוקר לשער כבד, לחצתי על כפתור ההודיה "מיסטר אוקונור". ציפתי לשאלות ובעיות. לפתע באה אשה, ובמקום חקירה סבוכה אמרה לי קצרות: "בבקשה, היכנס..."